

Xây dựng trung tâm học liệu - một trong những thành tố quan trọng để xây dựng Trường Cao đẳng Công thương thành phố Hồ Chí Minh trở thành trường chất lượng cao

Lê Văn Trung*

* Khoa GDTC – QP, Trường Cao đẳng Công thương thành phố Hồ Chí Minh

Received: 06/02/2023; Accepted: 15/02/2023; Published: 22/02/2023

Abstract: Learning Resource Center - a new model of a library center, making an important contribution to building a smart school. The article clarifies: The nature, role and purpose of the learning resource center; resource system of the learning resource center; the need to build a learning resource center in the Ho Chi Minh City College of Industry and Trade and the problems posed in the construction of a learning resource center today.

Keywords: Learning material center, construction, Ho Chi Minh City College of Industry and Trade

1. Đặt vấn đề

Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ Tư (CMCN 4.0) đã, đang tác động đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội một cách sâu sắc và toàn diện, trong đó có các trường đại học, cao đẳng. Khi mà công nghệ thông tin chưa phát triển; thư viện được coi là sân sau, là giảng đường thứ 2 của giảng viên (GV) và sinh viên (SV), là thành tố không thể thiếu trong một trường đại học, cao đẳng. Tuy nhiên, cách nhìn nhận về thư viện khi đó chỉ là nơi (hoặc kho) chứa tài liệu với nhiệm vụ: cấp phát giáo trình học tập, tổ chức các hoạt động bạn đọc là đọc sách, báo, tạp chí... Khi công nghệ thông tin phát triển, các thư viện được đầu tư trang, thiết bị hiện đại, trang bị máy tính và ứng dụng phần mềm thư viện, xây dựng hệ thống máy chủ, đường truyền... đã tạo điều kiện cho công tác thư viện hoạt động hiệu quả. Hiện nay một số trường đại học, cao đẳng được thừa hưởng những thành tựu của công nghệ thông tin, công nghệ số, thư viện đã và đang được xây dựng theo mô hình Trung tâm học liệu. Đây là những tín hiệu tích cực trong nhìn nhận vị trí, vai trò của thư viện trong các nhà trường, một trong những thành tố quan trọng của trường cao đẳng chất lượng cao.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề có liên quan đến xây dựng trung tâm học liệu tại Trường Cao đẳng Công thương Thành phố Hồ Chí Minh

2.1.1. Trung tâm học liệu là gì?

Trung tâm học liệu là sáng kiến tổ chức thư viện đại học theo mô hình mới do Tổ chức Atlantic Philanthropies¹ (Mỹ) đề xuất và tài trợ cho giáo dục Việt Nam. Trung tâm học liệu là mô hình thư viện tích

hợp hệ thống công nghệ thông tin như một số cơ sở hạ tầng công nghệ hiện đại với số lượng lớn máy tính và các trang, thiết bị nghe nhìn.

2.1.2. Bản chất, vai trò của Trung tâm học liệu

Hệ thống công nghệ thông tin được trang bị nhằm hỗ trợ cho việc tổ chức lưu trữ, quản lý cơ sở dữ liệu, cung cấp các hoạt động dịch vụ và truy cập đa ngành, đa loại hình, bao gồm truyền thống (sách, báo, tạp chí, luận văn cấp dịch vụ, cách thức lưu trữ Luận văn tốt nghiệp, đề tài nghiên cứu khoa học,... dạng bản in), thông tin số hóa (các cơ sở dữ liệu sách, báo, tạp chí, luận văn,... điện tử) và thông tin nghe nhìn.

Trung tâm học liệu được xây dựng với mục đích là nơi cung cấp các tài liệu dạy và học hiện đại cho cán bộ giảng dạy, SV và các chương trình đào tạo trực tuyến. Đây cũng là đầu mối tiếp cận và trường nhằm phục vụ tốt nhất cho việc trao đổi các chương trình giáo dục, thông tin của nhà trường với các trường cao đẳng, đại học khác trong và ngoài nước.

Trên thế giới, đặc biệt là tại các nước phát triển như Mỹ, Anh đã có những trung tâm học liệu ra đời từ rất sớm (những năm 1960). Ở Việt Nam, khái niệm về trung tâm học liệu còn rất mới mẻ. Năm 2002, nhờ dự án viện trợ của Tổ chức phi chính phủ Atlantic Philanthropies, Trung tâm học liệu của Đại học Huế được xây dựng và chính thức đi vào hoạt động từ năm 2003; sau đó là trung tâm học liệu Đại học Đà Nẵng (2005), Đại học Cần Thơ (2006), Đại học Thái Nguyên (2007), gần đây có thêm Trung tâm học liệu của Đại học Sài Gòn, Đại học Điện lực, Đại học Quang Bình, Trường Sĩ quan Thông tin, Học viện Hải quân, Trường Sĩ quan Lục quân 2...

Trung tâm học liệu là sự kết hợp giữa thư viện truyền thống, thư viện điện tử và thư viện số. Sự khác biệt chủ yếu giữa trung tâm học liệu với thư viện, thư viện điện tử và thư viện số là cách thức lưu trữ và quản lý tài liệu: trung tâm học liệu không chỉ tổ chức với đầy đủ các chức năng, nhiệm vụ, mục tiêu của thư viện mà còn là một trung tâm sinh hoạt cộng đồng; sách, tài liệu ở trung tâm học liệu dù là dạng in hay dạng số đều được thu thập, xử lý, sắp xếp theo chủ đề các môn học nhà trường nhằm phục vụ tốt nhất cho việc giảng dạy, học tập và nghiên cứu khoa học của nhà trường.

Hệ thống nguồn học liệu của trung tâm học liệu bao gồm: Đề cương bài giảng, các tài liệu hướng dẫn, kiểm tra, bài tập, giáo trình, chuyên khảo, bài báo khoa học, luận án... đều là những nội dung liên quan trực tiếp đến bài giảng, được GV chỉ định và yêu cầu SV phải sử dụng trong quá trình học. Hệ thống nguồn học liệu của một ngành đào tạo, của bộ môn, khoa - chính là bộ phận có giá trị đặc thù trong nguồn tin nội sinh của trung tâm học liệu, phản ánh thương hiệu, uy tín của nhà trường. Tất cả tài liệu giáo trình (trừ những nội dung được xác định độ mật) đều được xuất bản dưới hình thức trực tuyến để bạn đọc có thể tra cứu, khai thác thuận lợi nhất.

Tư liệu trong hệ thống học liệu được nghiên cứu tiện ích nhất, có thể tra cứu, hệ thống hóa theo chủ đề, mã số và theo khoa / ngành đào tạo. Mỗi môn học đều có một hệ thống học liệu tương ứng và thực chất là một bộ cơ sở dữ liệu được liên kết với nhau. Các thông tin về người dạy, lịch trình giảng dạy, đối tượng sử dụng, các tài liệu, môn học có liên quan... được giới thiệu chi tiết và được kết nối tới các dữ liệu liên quan có trên trang chủ của trung tâm học liệu. Đến với trung tâm học liệu người dùng sẽ dễ dàng thực hiện các kiểu tìm: theo mã số môn học, chủ đề môn học, tên môn học và theo khoa/ngành học.

2.1.3. Thực trạng thư viện nhà trường

Thư viện Trường có diện tích sàn lên tới 700m², số lượng nhân sự phục vụ thư viện là 9 cán bộ, chuyên viên có chuyên môn về ngành thông tin thư viện. Số lượng đầu sách in phục vụ SV là khoảng 81.000 bản; Trong những năm vừa qua nhà trường có đầu tư mua sắm, nâng cấp thư viện, triển khai dự án Thư viện điện tử, ứng dụng công nghệ thông tin trong các hoạt động để khai thác sử dụng hệ thống thư viện thư viện số dùng chung, liên kết. Thư viện Nhà trường có liên kết về tài liệu số với hơn 10 trường đại học, cao đẳng lớn trong cả nước.

Tuy nhiên, bên cạnh đó thư viện nhà trường còn

tồn tại một số hạn chế đó là: Việc đầu tư, quy hoạch cho thư viện chưa đảm bảo, chưa tương xứng với yêu cầu công tác giáo dục, đào tạo đặt và sự phát triển của nhà trường trong thời kỳ cách mạng công nghệ 4.0. Việc ứng dụng công nghệ thông tin, khoa học kỹ thuật trong hoạt động thư viện chưa được coi trọng, chưa được đầu tư đúng mức dẫn đến chưa phát huy tối đa hiệu quả của thư viện. Việc trao đổi thông tin, liên kết với các thư viện trường khác chưa nhiều, chưa có cơ chế rõ ràng để khai thác và phát huy có hiệu quả. Điều đó dẫn đến hạn chế trong việc trao đổi, chia sẻ nguồn lực thông tin, học hỏi kinh nghiệm trong công tác quản lý...

Công tác thông tin thư viện hoạt động thiếu hiệu quả, sản phẩm và dịch vụ thông tin còn đơn giản, chưa phong phú về hình thức, nội dung và chất lượng chưa cao, hiệu quả sử dụng thấp. Chưa triển khai được các hoạt động cung cấp thông tin chuyên sâu, thông tin chọn lọc nhằm thỏa mãn nhu cầu thông tin của cán bộ, GV và SV. Công tác tuyên truyền, giới thiệu các sản phẩm dịch vụ đến bạn đọc chưa tích cực nên chưa lôi cuốn được nhiều bạn đọc tham gia. Việc cán bộ quản lý các khoa, GV chưa chỉ ra, chưa giới thiệu cho SV biết khai thác các nguồn tài liệu ở thư viện. Mặt khác, các GV, cán bộ quản lý giáo dục cũng chưa tích cực nghiên cứu, tìm tòi từ nguồn thông tin thư viện phục vụ nghiên cứu, giảng dạy.

2.2. Đề xuất một số nội dung để xây dựng Trung tâm học liệu tại Trường Cao đẳng Công thương Thành phố Hồ Chí Minh

Hiện nay, nhà trường đang hướng tới xây dựng nhà trường thông minh, trường chất lượng cao, do đó thư viện không đơn thuần chỉ là kho dữ liệu mà còn là trung tâm thu thập, xử lý, dự trữ, định hướng – dẫn dắt người dùng tiếp cận với thông tin cần tìm một cách nhanh nhất, thuận tiện nhất, đồng thời, là nơi bạn đọc có thể đến học tập, nghiên cứu tiện ích nhất, có thể tra cứu, tìm tin, kết nối với mọi trung tâm thông tin thư viện ở trong và ngoài nước.

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 sẽ nâng thư viện lên một tầm cao hơn, cách thức cung cấp dịch vụ, cách thức lưu trữ và quản lý tài liệu năng động hơn và hiện đại hơn. Nhà trường cần bố trí, sắp xếp thư viện sao cho đúng tầm vóc của nó, khi coi nó là trung tâm học liệu – một trong năm thành tố cơ bản tạo nên nhà trường thông minh, trường cao đẳng chất lượng cao. Và khi đó sẽ cho phép truy cứu thông tin ở bất kỳ điểm nào trong hệ thống một cách nhanh chóng, chính xác, kịp thời, góp phần quan trọng phục vụ nhiệm vụ giáo dục – đào tạo và nghiên cứu khoa học cho cán bộ,

GV, SV nhà trường.

Để xây dựng Trường Cao đẳng Công thương Thành phố Hồ Chí Minh trở thành Trường chất lượng cao, đạt chuẩn đào tạo quốc gia, tiếp cận khu vực ASEAN và quốc tế; đủ điều kiện trở thành trường đại học có thương hiệu trong và ngoài nước, chúng ta phải xây dựng tổng thể nhiều yếu tố, trong đó xây dựng thư viện theo mô hình này để hướng tới “Nhà trường thông minh” là hoàn toàn phù hợp và có tính khả thi cao. Để đạt được mục tiêu trên, nhà trường cần làm tốt một số vấn đề sau:

Một là: Tăng cường chất lượng cơ sở vật chất

Tiếp tục củng cố, nâng cấp cơ sở vật chất và tăng cường các phương tiện thông tin phục vụ quản lý, khai thác tài liệu. Việc sử dụng các ứng dụng tin học trong thời đại công nghệ số 4.0 để hiện đại hóa hoạt động của Trung tâm học liệu là điều tất yếu, chú trọng sử dụng máy tính vào việc xử lý thông tin tài liệu, việc liên kết mạng và sử dụng phần mềm công nghệ cao trong Trung tâm học liệu tạo điều kiện cho công tác quản lý thông tin được khoa học, chính xác, đảm bảo nhu cầu khai thác thông tin được nhanh chóng, hiệu quả. Ngoài ra, cần mở rộng mặt bằng Trung tâm học liệu, tổ chức thêm các phòng phục vụ mới như: phòng học nhóm, tạp chí, phòng nghiên cứu đề tài, phòng hướng dẫn sử dụng Trung tâm học liệu, phòng đọc và nghiên cứu của cán bộ, GV...

Hai là: Tăng cường bồi dưỡng chất lượng đội ngũ cán bộ

Tiếp tục xây dựng đội ngũ cán bộ Trung tâm học liệu có năng lực, phù hợp về kiến thức chuyên môn, phục vụ tốt nhu cầu cập nhật, khai thác, quản lý và phục vụ nguồn tài nguyên thông tin cho cán bộ, GV và SV. Đây là một nhân tố quyết định đối với sự thành công và hiệu quả mọi mặt công tác nói chung và các mặt công tác trong Trung tâm học liệu nói riêng. Đội ngũ cán bộ Trung tâm học liệu cần phải hướng đến tính chuyên nghiệp, nhạy bén, tận tụy phục vụ người đọc và người dùng tin. Mặt khác, cán bộ Trung tâm phải hướng đến những nhu cầu nghiên cứu của cán bộ, GV, SV, chọn lọc và tạo ra những sản phẩm thông tin có giá trị để tạo ra nguồn tư liệu lưu trữ phong phú, đa dạng; đồng thời có những kỹ năng cần thiết để quản lý thông tin, cung cấp thông tin cho bạn đọc và thực hiện vai trò của người cố vấn trong nghiên cứu, học tập.

Ba là: Tăng cường bồi dưỡng, hướng dẫn về kỹ năng khai thác thông tin tại Trung tâm học liệu cho người đọc và người dùng tin

Khi Trung tâm học liệu ngày càng được hiện đại hoá với các trang thiết bị hiện đại và công nghệ mới

thì cán bộ, GV, SV trong trường có thể gặp khó khăn khi khai thác thông tin. Mặt khác, tài liệu được lưu tại Trung tâm học liệu rất đa dạng: tài liệu thông thường (chính trị, pháp luật), tài liệu chuyên ngành,... đòi hỏi phải có quy trình mượn, khai thác thông tin khác nhau. Cho nên cần triển khai các lớp hướng dẫn chuyên đề: Như cách sử dụng các trang thiết bị tra cứu để tìm tin, khai thác tài liệu trên thư viện điện tử, trên Internet, nội quy, quy trình sử dụng tài liệu trong thư viện... Hoạt động này sẽ hỗ trợ tốt cho người đọc và người dùng tin sử dụng tối đa các nguồn lực thông tin, cơ sở, thiết bị của Trung tâm học liệu và sẽ giảm được áp lực công việc cho cán bộ của Trung tâm học liệu. Đồng thời đem lại hiệu quả và góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của Trường CDCT TPHCM trong thời gian tới.

Bốn là: Tăng cường quy mô, chất lượng tài liệu và nguồn lực thông tin; đảm bảo nguồn tài liệu ngày càng đa dạng và phong phú

Hoàn thiện hệ thống thông tin Trường CDCT TPHCM, trên cơ sở hiện trạng của Trung tâm học liệu, nhu cầu của người đọc và người dùng tin, kinh phí được cấp... Căn cứ vào đó để Trung tâm học liệu xác định các loại tài liệu cần bổ sung và có kế hoạch bổ sung phù hợp. Đồng thời phải biết thu thập, lựa chọn những tài liệu có giá trị, phù hợp với chương trình đào tạo để bổ sung vào vốn tài liệu của Trung tâm làm lượng tài liệu, thông tin ngày càng phong phú, đa dạng hơn.

3. Kết luận

Xu thế phát triển mô hình trường thông minh cũng như phương pháp đào tạo lấy người học làm trung tâm, kích thích tính tích cực và chủ động của người học đã đòi hỏi và tạo điều kiện nâng cao vai trò, vị thế của các thư viện trong giai đoạn hiện nay. Xây dựng thư viện theo mô hình trung tâm học liệu là bước đi đúng đắn, thể hiện tầm nhìn và là bước cụ thể hóa chủ trương Chính phủ về xây dựng mô hình nhà trường thông minh. Mô hình hoàn thành sẽ góp phần nâng cao toàn diện chất lượng dạy và học, nền tảng cho đào tạo đỉnh cao, xây dựng nhân lực chất lượng cho đất nước.

Tài liệu tham khảo

1. Atlantic Philanthropies- *Tổ chức Từ thiện Đại Tây Dương do nhà tỷ phú và là nhà từ thiện người Mỹ gốc Ireland Chuck Freeney sáng lập. Quỹ Từ thiện Đại Tây Dương dùng làm từ thiện, hỗ trợ giáo dục đại học, y tế cộng đồng và nghiên cứu khoa học.*

2. Chuyên san Đại học thông minh, *Phòng Thông tin Khoa học quân sự*, Học viện Kỹ thuật quân sự, tháng 8 năm 2018.